VER IZ GEVEN STIV

Yitshak Elhanan Rontsh

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

נומער 3

אונזערע העלדן און פירער

ווער איז געווען

סטיון קאטאוועס

פון

י. א. ראנטש

פ א ר ל א ג
אינטערנאציאנאלער ארבעטער ארדן
80 פיפטס עוועניו, ניו יארק

209

1.

בא מיר אין הויז איז געווען פינצטער. די עלעקטריק האָט ניט געאַרבעט. איך האָב געפּרואווט אַריינדרייען אַ נייע לעמפּל, נאָר ס׳האָט ניט געהאָלפן. באַלד האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז בא מיין שאָכן האָט אויך ניט געברענט קיין ליכט. וואָס־זשע טוט מען? מע דאַרף אַראָפּגיין אין קעלער און זען דעם „הענדי־מען". לויף איך אַראָפּ אין קעלער. דאָרט איז היים און פאַר־שטיקט. דער גרויסער אויוון האַלט אָפּן ס׳רויטע פייערדיקע מויל און וויל — קוילן־שפּייז, נאָך און נאָך.

— כאַווער דזשאָרדזש, אין אונדזער הויז איז אויסגעגאַנגען די עלעק־טריק. וואָס טוט מען?

— וואָס מע טוט? גיי אַריין צו סטיוון, כאַווער. אויב ער איז ניטאָ, קום צוריק, וועל איך אויסגעפינען. זאָרג זיך ניט, באַלד וועט זיין ליכט.

אונדזער הויז איז אַנדערש פון אַלע איבעריקע הייזער. מיר האָבן ניט קיין לענדלאָרד איבער זיך. עס איז אַ הויז געבויט פון אַרבעטער פאַר אַרבעטער. דאָ וואוינען זיבן הונדערט פופציק פאַמיליעס. מיר זיינען אַלע כאַווערים. סיי די וואָס וואוינען דאָ, סיי די וואָס אַרבעטן דאָ. אונדזער הויז געפינט זיך אין די בראָנקס, ניו־יאָרק, קעגנאיבער דעם באָטאַנישן גאָרטן און עס הייסט: די אַרבעטער קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניע.

כאַווער דזשאָרדזש איז דער פייערמאַן און כאַווער סטיוו איז געווען דער „הענדימען". געפונען כאַווער סטיוון, אים דערציילט. ער האָט געזאָגט:

— ביסט געקומען פונקט אין צייט. זיך געקליבן גיין צו אַ מיטינג. גוט. איך וועל גלייך אויסגעפינען, ווייל דזשאָרדזש דאַרף אויפּפּאַסן אַפן אויוון. עס ווערט קאַלט, האַ? אין די הייזער וואו ס׳איז ניטאָ קיין וואַרעמקייט, מוז זיין שרעקלעך, האַ? בלויז דזשאָרדזשן איז גוט אין ווינטער — ער דאַרף אַפּילע זיין רעקל אויסטאָן, אַזוי היים איז אים דאָרט.

סטיוו האָט זיך צעלאַכט און די אויגן זיינע האָבן אַ פינקל געטאָן.

סטיוו האָט זיך אַ פּאָויקע געטאָן באַם סוויטש־באָרד און ס׳איז טאַקע באַלד אומעטום ליכטיק געוואָרן.

איינמאָל, זונטיק אין דער פרי, קלאַפּט מען אָן אין טיר. — „אַריין!" — רוף איך אויס. די טיר עפנט זיך און ס'קומען אריין צוויי מענטשן. איך גיב אַ קוק: אַן עלטערע פרוי און סטיוו.

— וואָס וועט איר זאָגן גוטס? — פרעג איך זיי.

— היינט איז בא אונדז אין דער קאָלאָניע אַ הויז־זאַמלונג פאַר דער „פרייהייט", — רופט זיך אָפּ דער שמייכלענדיקער סטיוו. — גיב, כאַווער, וויפל דו קענסט.

— איך וועל געבן — זאָג איך — אויב דו, סטיוו, וועסט פאַר מיר עפּעס איבערלייענען פון דער „פרייהייט", זאָל זיין כאָטש איין שורע.

די פרוי לאַכט, סטיוו לאַכט אויך. מיר ווייסן, אַז ער איז אַ גריך און קען ניט קיין אידיש.

— גוט, — שפּאַסט סטיוו. ער נעמט די „פרייהייט", האַלט זי פאַר די אויגן און לייענט אָפּ ענגליש: — די „פרייהייט" איז אַן אַרבעטער־צייטונג, די איינציקע רעוואָלוציאָנערע אַרבעטער־צייטונג אָפּ אידיש אין די פאַראייניקטע שטאַטן. די באָסעס ווילן ניט די „פרייהייט", ווייל די „פרייהייט" וויל ניט די באָסעס. יעדער אַרבעטער דאַרף העלפן זיין אַרבעטער־צייטונג, ווייל זי העלפט אים זיך באַפרייען.

סטיוו לייגט אַוועק די צייטונג און זאָגט צו מיר אַזוי: — איך, אַ גריך, דו, אַ איד — אַלע אַרבעטער־ברידער. מיר קעמפן צוזאַמען אָפּ דער פּיקעט־ליין. דער באָס פאַרשקלאַפט אַלעמען גלייך. — דאַן נעמט סטיוו אַרויס פון דער הינטערשטער קעשענע אַ ביכל און ווייזט מיר, אַז ער גיט יעדע וואָך פאַר דער „פרייהייט" 25 סענט.

— יעדע קאָמוניסטישע צייטונג קעמפט פאַר אַלע אַרבעטער, וואָס זיינען פאַרשקלאַפט, — זאָגט ער ערנסט, און פאַרשרייבט אָפּ אַ געדרוקטן ליסט מיין ביישטייער.

2.

אין אַ מאָנאַט אַרום, נאָכדעם ווי סטיוו איז געווען בא אונדז אין הויז און געזאַמלט געלט פאַר דער „פרייהייט", האָט עפּעס פּאַסירט מיט אים. ביז דאַן האָבן אים ניט קיין סאַך אַרבעטער געקענט. מיר האָבן בלויז געוואוסט זיין ערשטן נאָמען, סטיוו. אָבער באַלד האָבן טויזנטער און טויזנטער אַר־בעטער אין ניו יאָרק און אַפילו איבערן גאַנצן לאַנד אויסגעפונען, אַז דער

„הענדרי־מען״, וואָס האָט געאַרבעט אין דער קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניע אין די בראָנקס, האָט זיך פאַרדינט, אַז זיין נאָמען זאָל געדענקט ווערן און געערט ווערן אומעטום.

היינט געפינען מיר באַ אונדז אין לאַנד, אין דער קאַפּיטאַליסטישער אַמעריקע, אַ סאַך מאָנומענטן אויף סקווערן. דאָס זיינען מאָנומענטן פון גענעראַלן אָדער פּרעזידענטן, וואָס האָבן אַ סאַך אויפגעטאָן פאַר די רייכע, אָבער פאַר די אָרימע האָבן זיי בלויז שלעכטס געטאָן.

אין סאָוועטן־פאַרבאַנד האָט מען אַראָפּגעוואָרפן די דענקמעלער פון די צאַרן און גענעראַלן און מע האָט אויף זייער אָרט אַרויפגעשטעלט מאָנומענטן צו די, וואָס האָבן זייער לעבן אָפּגעגעבן דעם אַרבעטער־קלאַס. דאָסזעלבע וועלן מיר טאָן דאָ, אין אַמעריקע, ווען מיר וועלן האָבן אַ סאָוועטן־רעפּובליק. דאַן וועט אויף יוניאָן סקווער, מיסטאָמע, שטיין דער מאָנומענט פון דעם אַרבעטער־אימיגראַנט סטיוו קאַטאָוועס, וואָס האָט געטאָן זיין טייל צו העלפן באַפרייען אַמעריקע פון די רויבער, די קאַפּיטאַליסטן.

ווי קומט סטיוו קאַטאָוועס קיין אַמעריקע? ווער האָט אים געבראַכט אַהער? וואָס האָט מיט אים דאָ פּאַסירט? וועגן דעם וועט איר אויס־געפינען ווייטער.

.3

סטיוו איז געבאָרן געוואָרן אויף אַ פאַרם אין גריכנלאַנד. ווען ער איז נאָך קיין צען יאָר ניט אַלט געווען, איז זיין טאַטע, דער פאַרמער, געשטאָרבן. די מאַמע איז איבערגעבליבן מיט אַכט קליינע קינדער. וואָס האָט זי געקענט טאָן? קיין געלט האָט דער טאַטע ניט איבערגעלאָזט. ער איז געווען אָרעם באַם לעבן און נאָך זיין טויט איז די אָרעמקייט אין הויז געוואָרן נאָך גרעסער. די מאַמע איז געווען רעליגיעז און זי האָט געטרוימט, אַז איר סטיוו וועט אַמאָל זיין אַ פּריסטער. זי וועט אים שיקן לערנען. איצט האָט זי אים געמוזט שיקן אויפן פעלד, אַרויסהעלפן די עלטערע ברידער.

אליין איז די מאַמע אוועק אַרבעטן אויף אַן אַנדער פאַרם. באַלד האָט דער צען־יאָריקער סטיוו געמוזט פאַרלאָזן זיין היים, ווייל ער האָט געדאַרפט פאַרדינען זיין ברויט ערגעץ אַנדערש וואו, ווייט פון דער היים, פון זיין באַליבטער מוטער.

סטיוו האָט געאַרבעט פאַר פרעמדע, אויף זעגל־שיפלעך, און יעדע איבעריקע פעני געשיקט אַהיים. צו זעכצן יאָר האָט ער זיך פאַרדונגען אויף

א דאמפער, וואָס איז געפאָרן קיין אייראָפּע. ער האָט געוואָלט פאַרדינען א סאַך און ער האָט שווער געאַרבעט. ער איז געווען א מאַטראָס, זיך אויס־געלערנט זיין א קוכער און א הייצער אף א שיף. דעם קאַפּיטאַן איז סטיווס אַרבעט געפעלן געוואָרן, נאָר מער געלט האָט סטיוו פאַר זיין אַרבעט ניט באַקומען. פאַרקערט, וואָס ווייטער, אַלץ שווערער האָט ער געמוזט אַרבעטן.

סטיוו האָט געהערט, אז אין אַמעריקע אַרבעט מען זיך אַרויף, ווען מע אַרבעט שווער. האָט ער באַשלאָסן צו פאָרן קיין אַמעריקע.

אין יאָר 1913 איז סטיוו אָנגעקומען קיין ניו יאָרק. ער איז דאַן אַלט געווען 23 יאָר. וואָלט ער געווען אין גריכנלאַנד, וואָלט ער שוין געווען א כאַלדאַט. סטיוו האָט שוין דאַן געהאַט פאַרשטאַנען, אז די רייכע שיקן די אַרבעטער אין מיליטער אַריין און אַליין בלייבן זיי אין דער היים און ווערן נאָך רייכער.

עס האָט אָבער אַזוי פּאַסירט, אז סטיוו האָט אין ניו יאָרק געליטן נויט און ער האָט זיך געלאָזט איינרעדן און זיך אָנגעשלאָסן אין דער נייוויי פאַר צוויי יאָר. דאָרט האָט ער אָבער אַזוי געליטן פון דער מיעסער באַהאַנדלונג פון די אָפיצירן, אז ער איז אַנטלאָפן.

סטיוו האָט ווידער געאַרבעט אף שיפן. אין 1921 האָט ער אָנטייל גענומען צום ערשטן מאָל אין א סטרייק פון די שיף־הייצערס. דאַן האָט ער ערשט פאַרשטאַנען, אז דער פּלאַץ פון יעדן רעוואָלוציאָנערן אַרבעטער איז אין דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי און ער האָט זיך אָנגעשלאָסן אין איר.

פון דאַן אָן איז סטיוו געווען באַשעפטיקט בא פאַרשיידענע אַרבעטן. ער איז געוואָרן א טעקסטיל־טרייבער, ער איז געווען באַשעפטיקט אף שיפן, נאָר זיין וויכטיקסטע אַרבעט איז געווען די פּאַרטיי־אַקטיוויטעט.

אין 1927 האָט ער זיך געטראָפן אין ניו יאָרק מיט זיין אַלטן פריינט דזשאָרדזש. ביידע האָבן דאַן באַקומען אַרבעט אין דער אַרבעטער קאָאָפּעראַ־טיווער קאָלאָניע אין די בראָנקס. ווי איר ווייסט שוין, איז דזשאָרדזש געוואָרן דער פייערמאַן און סטיוו — דער „הענדי־מען". ביידע זיינען געווען צו־פרידן. זיי האָבן זיך געפונען צווישן אייגענע באַוויידים און זיי האָבן גע־אַרבעט געטריי, ווייל די קאָלאָניע באַלאַנגט צו די אַרבעטער.

סטיוו האָט זיין גאַנצע פרייע צייט איצט אָפּגעגעבן צו דער קאָמוניס־טישער באַוועגונג. ער און דזשאָרדזש זיינען געוואָרן שטאַרק אַקטיוו אין דער יוניאָן פון זייער פאַך. סטיוו האָט געהאָלפן אָרגאַניזירן א בראַנטש פון דער איי. על. די. אין דער קאָלאָניע. ער האָט אויך אָרגאַניזירט דעם ספּאָר־טאַקוס קלוב פון גריכישע אַרבעטער. דער קלוב עקזיסטירט נאָך היינט־צו־טאָג.

סטיוו האָט ליב געהאַט צו לערנען שפּראַכן. ווי שטאַרק פאַרנומען ער איז געווען, האָט ער דאָך געפונען צייט צו לערנען זיך די ענגלישע שפּראַך. ער האָט אויך געקענט שפּאַניש און איטאַליעניש. די שפּראַכן זיינען אים צונוץ געקומען צו העלפן אָרגאַניזירן די אַרבעטער, וואָס האָבן גערעדט יענע שפּראַכן.

דאָס איז נאָך סטיוון געווען ווינציק. ער האָט געוואָלט אָנכאַפּן אין בילדונג דאָס וואָס ער האָט ניט דערלערנט, ווען ער איז געווען אַ קינד. ער האָט זיך פאַרשריבן אין אַן אָוונט־שול און געוואָלט שטודירן צו ווערן אַן עלעקטרישער אינזשינער. ער האָט געטרוימט צו פאָרן אין סאָוועטן־פאַרבאַנד. ער האָט געוואָלט דערגרייכן אַזויפיל זאַכן. ער האָט ליב געהאַט דאָס לעבן, ליב געהאַט די אַרבעט, ליב געהאַט צו קעמפן פאַר אַ נייער, בעסערער, שענערער וועלט...

4.

אין הויף האָב איך געטראָפן סטיוון. ער האָט גערעדט צו אַ קאָאָפּע־ראַטאָר. איך האָב זיך באַגריסט מיט אים. ער האָט אויפגעהויבן די האַנט אַלס אַ צייכן, אַז איך זאָל זיך אָפּשטעלן.

— כאַווער, אויב דו האָסט נאָר צייט, פאַרגעס ניט צו קומען צו דער דעמאָנסטראַציע פון דער שפּייז־אַרבעטער יוניאָן מאָרגן אָוונט. מיר־וועלן אַלע צוזאַמען ארויספאָרן מאָרגן פונדאַנען צו מילערס מאַרקעט.

וואָס פאַרא דעמאָנסטראַציע איז דאָס געווען? די אַרבעטער, וואָס האָבן געאַרבעט אין גראָסעריס און אין פּרוכט־קראָמען, האָבן פאַרדינט זייער ווינציק און זיי האָבן געאַרבעט זייער לאַנגע שטונדן. די אינדוסטריעלע יוניאָן פון די שפּייז־אַרבעטער האָט אָנגעפירט סטרייקס צו פאַרבעסערן די לאַגע פון די אַרבעטער. מע האָט דורכגעפירט גרויסע פּיקעט־דעמאָנסטראַציעס. דאָס האָט געהאָלפן. די קרעמער האָבן פאַרלאָרן ביזנעס. זיי האָבן געזען, אַז זיי וועלן מוזן נאָכגעבן די גערעכטע פאָדערונגען פון די אַרבעטער. עס האָט זיך זיי ניט געוואָלט דאָס טאָן. האָבן זיי באַשלאָסן צו ברעכן די סטרייקס מיט דער הילף פון דער פּאָליציי און די געריכטן.

איר ווייסט, אַז די געזעצן פון לאַנד דאַרפן דינען אַלעמען גלייך. עס איז אָבער ניט אַזוי. די געזעצן העלפן שטענדיק ארויס די רייכע. האָבן די באָסעס ארויסגענומען אַן אינדזשאַנקשאָן קעגן די סטרייקערס, אַזוי אַז זיי זאָלן ניט קענען פּיקעטן.

די ארבעטער פון דער קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניע האָבן באַשלאָסן צו העלפן די סטרייקנדיקע שפּייז־אַרבעטער. דער באַלעבאָס פון מילערס מאַרקעט, אַף 161סטער גאַס און יוניאָן עוועניו, בראָנקס, האָט ניט געוואָלט נאָכגעבן די פאָדערונגען פון די אַרבעטער און ער האָט אַרויסגענומען אַן אינדזשאָנקשאָן, אַז מע זאָל ניט קענען פּיקעטן, אַזוי אַז די אַרבעטער זאָלן פאַרלירן זייער ברויט. דעם אינדזשאָנקשאָן האָט פאַר אים אַרויסגענומען דער סאָציאַליסטישער פירער טשאַרלס סאָלאָמאָן, וואָס איז אַ לאָיער. דאָס האָט געמיינט, אַז דער סאָציאַליסט העלפט ברעכן דעם סטרייק, אַז ער פאַרקויפט זיך צו דעם באָס מילער.

די אַרבעטער האָבן באַשלאָסן צו פּיקעטן מילערס מאַרקעט און ניט מוירע האָבן פאַרן אינדזשאָנקשאָן. פון דער קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניע זיינען אַרויס אַ דרייסיק אַרבעטער, צווישן זיי איז אויך געווען סטיוו קאַלאָוועס. ער האָט געשמייכלט צופרידן, ווי ס'איז געווען זיין נאַטור, ווען ער האָט געזען, אַז די אַרבעט ניט זיך איין.

— ניט מיר אַ פּלאַקאַט צו טראָגן. איך האָב ניט מוירע פאַר דער קעלט. לעבעדיק, באַוויירים, אַף דער פּיקעט־ליין. ווייזט אַרויס אייער סאָלידאַריטעט צו די סטרייקנדיקע שפּייז־אַרבעטער, ס'מאַכט ניט אויס וואָס אייער אַרבעט איז! — אַזוי האָט גערעדט און גערופן סטיוו צו די אַרבעטער, וועלכע ער האָט באַגעגנט אַפן וועג.

ער האָט מיטאַמאָל דערזען אַ קאָאָפּעראַטאָרקע, וואָס איז געגאַנגען מיט איר קינד אַהיים. ער איז צו צו איר מיטן פּלאַקאַט אין האַנט און געזאָגט:

— כאַווערטע, איך בין היינט ניט געווען בא אייך, ווייל איך האָב גע־דאַרפט באַשטעלן נייע קראַנען פאַר אייער וואַנע. ניט געזאָרגט, די ערשטע זאַך מאָרגן פרי, וועל איך זיין בא אייך. וואָס מאַכט די בייבי? אָ, זי איז שוין אַ גרויסע טאָכטער. גוד־באַי, מיר גייען פּיקעטן. אַ שאָד, וואָס איר קענט ניט מיטגיין.

סטיוו האָט זיין וואָרט ניט געהאַלטן, ווי מיר וועלן עס שפּעטער זען.

.5

די אַרבעטער זיינען אָנגעקומען צו מילערס מאַרקעט פאַרנאַכט, ווען מע גייט פון דער אַרבעט. אַרום דעם מאַרקעט זיינען געשטאַנען פּאָליסלייט מיט זייערע קלאַבס. זיי זיינען געווען בייז און אָנגעפּרעסן.

די אַרבעטער האָבן באַשלאָסן אָפּצוהאַלטן אַ מיטינג קעגנאַיבער. איינער האָט זיך אויפגעשטעלט אויף אַ בענקל און אָנגעהויבן רעדן וועגן דעם סטרייק. באַלד איז צוגעקומען אַ פּאָליסמאַן, זיך דורכגעשטופּט צווישן אוילעם און אויסגעשריען: — העי, האָסט אַ פּערמיט?

דער רעדנער האָט אים געענטפערט: — מיר האָבן אָפּגערופן אין פּאָליס־סטאַנציע, אַז מיר וועלן דאָ אָפּהאַלטן אַ מיטינג. קיין פּערמיט דאַרפן מיר ניט.

דער פּאָליסמאַן איז אוועקגעגאַנגען צוריק אויף דער צווייטער זייט, צום מאַרקעט. דער באַלעבאָס פון מאַרקעט האָט אים אַריינגערופן צו זיך און עפּעס מיט אים גערעדט. באַלד איז דער פּאָליסמאַן אַרויסגעקומען און ווידער צוגעקומען צום מיטינג, וואָס איז געוואָרן גרעסער.

ווייזט אויס, אַז דער באַלעבאָס האָט אים געהייסן צעטרייבן דעם מיטינג, ווייל דאָס האָט אים געשטערט אין זיין געשעפט. (דער פּאָליסמאַן, וואָס ווערט אויסגעהאַלטן פון דעם בירגערס געלט, דינט אָבער בלויז די אינטערעסן פון די באַלעבאַטים.)

דער פּאָליסמאַן איז פּלוצלונג צוגעגאַנגען צום רעדנער און אים געוואָלט מיט איין האַנט אַראָפּשלעפּן פון בענקל און מיט דער צווייטער האַנט אים דערלאַנגען מיטן קלאָב. פאַרוואָס? ווייל אַזוי האָט דער באַלעבאָס פון מאַרקעט געוואָלט. דאָס האָט אויפגערעגט די אַרבעטער, וואָס האָבן זיך צוגעהערט צום רעדנער.

סטיוו קאַטאַוועס איז געווען אַ שטילער מענטש. נאָר ער האָט ניט געקענט שטיין און צוקוקן ווי מע שלאָגט אַן אַרבעטער, אַ כאַווער. סטיוו איז צוגעלאָפן צום פּאָליסמאַן און געשטעלט זיך צווישן אים און דעם רעדנער.

— דו האָסט ניט קיין רעכט אים צו שלאָגן. ער איז קיין פאַרברעכן ניט באַגאַנגען. — אַזוי האָט סטיוו געזאָגט צום פּאָליסמאַן. נאָר דער פּאָליסמאַן האָט געוואָלט אַ זעץ טאָן סטיוון מיטן קלאָב איבערן קאָפּ. סטיוו האָט זיך פאַרטיידיקט, דערלאַנגט דעם פּאָליסמאַן אַ שטופּ צוריק. דער פּאָליסמאַן האָט ווידער געוואָלט דערלאַנגען סטיוון מיטן קלאָב איבערן קאָפּ. סטיוו האָט אַ כאַפּ געטאָן דעם קלאָב און אים אוועקגעוואָרפן.

מיטאַמאָל איז דער באַלעבאָס מילער אַרויס פון דער קראָם און ער האָט געשריען צום פּאָליסמאַן:

— שיס! שיס אין זיי אַלע!

די אַרבעטער האָבן זיך ניט געוואָלט שלאָגן. זיי האָבן געוואָלט געווינען

דעם סטרייק, קריגן מער געלט פאר זייער ארבעט און ארבעטן ווינציקער שטונדן. ,

נאר אט האבן די פאליסליים און די דעטעקטיווס, וואס האבן זיך געפונען בא דער קראם, ארויסגעצויגן זייערע רעוואלווערן און אן א ווארנונג אנגעהויבן שיסן אין די מענער און פרויען ארבעטער, וואס האבן דורכגעפירט דעם מיטינג.

די ארבעטער האבן אנגעהויבן לויפן, די קוילן האבן זיי נאכגעיאגט. די קוילן זיינען געזזען שנעלער. א קויל האט געטראפן איין ארבעטער, בלוט האט זיך געגאסן פון איס און באפלעקט דעם טראטואר. א קויל האט געטראפן א צווייטן און ער איז אוועקגעפאלן, נאר אף אלע פיר דערקראכן צו א הויז.

און אט איז געפאלן נאך איינער, וואס האט געטראגן א פלאקאט און דער פלאקאט איז געפאלן מיט אים. דאס איז געווען סטיוו קאטאוועס. ער האט זיך אויסגעצויגן אפן טראטואר און זיך ניט געקענט רירן פון ארט.

דאן איז געווארן שטיל. דער מיסטער מילער איז אריין צו זיך אין קראם און ארויסגעקוקט. א פרוי איז צוגעלאפן צו דעם ליגנדיקן סטיוון, איינשטעלנדיק איר לעבן, און געפרואווט אויפהייבן זיין קאפ. זי האט אויסגעטאן איר מאנטל און געוואלט ארומוויקלען דעם קרעכצנדיקן סטיוון. א פאליסמאן איז צו צו איר און זי גראב אוועקגעשמויסן.

די פאליסלייט האבן סטיוון ארייגעשלעפט אין א דראג־סטאר. ווען דער פאטראל־וואגן איז אנגעקומען, האבן זיי סטיוון ארייגעווארפן אין אים און דער פאליסמאן האט אים נאך א בריק געטאן מיטן פוס. סטיוו האט געשוויגן...

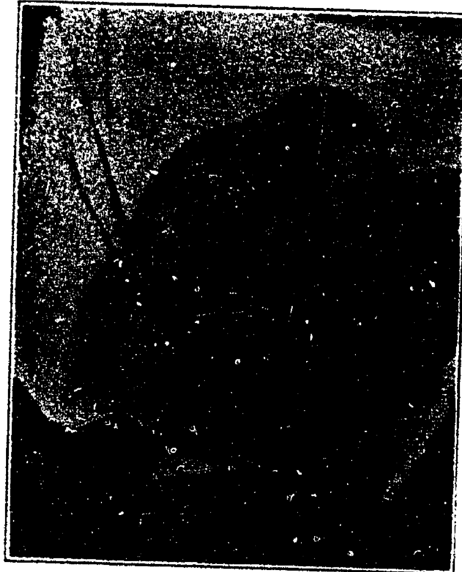
6.

אכט טעג און אכט נעכט איז סטיוו געלעגן אין שפיטאל. מע האט צו אים קיינעם פון זיינע פריינט ניט צוגעלאזט. בלויז א פאליסמאן איז געשטאנען לעבן זיין בעט. האבן זיי מוירע געהאט אז סטיוו וועט אנטלויפן ? זיי האבן געוואוסט, אז ער וועט באלד שטארבן. נאר עס האט געהייסן, אז סטיוו איז דער ארעסטאנט, דער שולדיקער. ניט דער פאליסמאן וואס האט אים דערמארדעט, ניט דער באס מילער, וואס האט געהייסן שיסן, נאר דער ארימער סטיוו, וואס איז געקומען העלפן זיינע באוויירים־ארבעטער געווינען זייער גערעכטן סטרייק...

ערשט ווען דער דאָקטאָר האָט געזאָגט, אַז סטיוו האַלט באַם שטאַרבן, האָט מען צוגעלאָזט צו אים זיין פריינט. דאָס איז געווען פרייטיק נאַכט, יאַנואַר דעם 24סטן, 1930. סטיוו האָט געוואוסט, אַז ער שטאַרבט און ער האָט געזאָגט צו זיין פריינט:

— איך שטאַרב, כאַווער. זאָג די באַוויירים, אַז זיי זאָלן פאָרזעצן דעם קאַמף — אָרגאַניזירן די ארבעטער.

סטיוו, דער „הענדי־מען", האָט מער ניט פאַרריכט קיין סינקס אין קאַ־אָפּעראַטיוו, מער ניט ליכטיק געמאַכט אונדזער וואוינונג, ווען די עלעקטריק איז קאַליע געוואָרן.

סטיוו קאַטאָוועס אויפן טויטן-בעט

נאָך זיין טויט האָט אויפגעעפנט די אויגן פון טויזנטער און טויזנטער פאַרפינצטערטע ארבעטער און זיי געוויזן אַ נייע ליכט, אַ ליכט פון קאַמף פאַר זייער באַפרייאונג.

דעם נעקסטן טאָג, שאַבעס, האָבן זיך טויזנטער ארבעטער פון ניו יאָרק פאַרזאַמלט לעבן סיטי האָל צו פּראָטעסטירן צום מעיאָר קעגן זיינע מערדערישע באַליסלייט.

דער טשיף פון דער פאָליס פון ניו יאָרק איז דאן געווען גראָווער וועילען, וועלכער איז פריער געווען דער מענעדזשער פון דער גרויסער וואנאמייקער דעפּארטמענט סטאָר, וואָס פארשקלאַפט טויזנטער ארבעטער.

גראָווער וועילען האָט געמיינט, אז ער וועט אלע ארבעטער פון ניו יאָרק קענען באהאנדלען אזוי ווי זיינע שקלאפן אין וואנאמייקערס. ער האָט גע־

זאָגט, אז ער וועט ניט דערלויבן צו האָבן קיין דעמאָנסטראציעס אָדער גאסן־מיטינגען. ווען מע האָט אים געזאָגט, אז דאָס געזעץ פון די פאראייניקטע שטאטן דערלויבט יאָ צו האָבן פרייע דעמאָנסטראציעס, האָט ער געענטפערט:

— בא מיר איז דאָס געזעץ אין פאָליסמאנס קלאָב.

די דעמאָנסטראַציע לעבן סיטי האָל, האָט געזאָגט וועילען, וועט ניט אָפּגעהאַלטן ווערן. נאָר ער האָט געמאַכט אַ טעות. צוויי הונדערט קאָפּס און אַ סך דעטעקטיווס האָבן געהיט דעם סיטי האָל. איבער טויזנט מענער און פרויען און קינדער זיינען געקומען פּראָטעסטירן קעגן דעם מאָרד אויף דעם ארבעטער קאַטאָוועס. רעדנער האָבן גערעדט. פּאָליס האָט געשלאָגן. די רייטער האָבן געטריבן דעם עולם, נאָר באַלד האָט אַ רעדנער ווידער גערעדט און די פּאָליציי האָט ווידער געשלאָגן. איבער אַ שעה האָט אָנגעהאַלטן דער פּראָטעסט. וועילען האָט אויסגעפונען, אַז ארבעטער שרעקן זיך ניט אָפּ פאַר זיינע מערדער־פּאָליסלייט.

.7

די קאָמוניסטישע פּאַרטיי האָט זיך געגרייט צו באַערדיקן איר געטרייען מיטגליד סטיוו קאַטאָוועס. ניט באַוויינען אים, נאָר ווייזן אַ ביישפּיל פאַר אַלע ארבעטער, ווי עס איז געשטאָרבן אַ קעמפער, מוטנדיק זיין פּראָלעטאַרישע פליכט.

פּאָליס קאָמישאָנער גראָווער וועילען האָט ניט געוואָלט געבן קיין פּערמיט דורכצופירן די לעווייע איבער די גאַסן פון ניו יאָרק. ער האָט געוואוסט, אַז מיליאָנען מענטשן וועלן געדענקען מיט ליבע קאַטאָוועסעס נאָמען און זיין איינענער נאָמען וועט פאַרשאָלטן ווערן.

די קאָמוניסטישע פּאַרטיי האָט געזאָגט, אַז די ארבעטער וועלן באַערדן קאַטאָוועסן — דעם געפאַלענעם קעמפער, און זיי וועלן מאַרשירן צו דער לעווייע — יאָ פּערמיט, צי ניט פּערמיט. און אַזוי איז טאַקע געווען.

די קאַפּיטאַליסטישע צייטונגען פון ניו יאָרק האָבן געוואָלט אָפּשרעקן די מענטשן, האָבן געוואָלט מע זאָל וואָס שנעלער פאַרגעסן וועגן קאַטאָוועסן. זיי האָבן געשריבן, אַז מע זאָל ניט מאַרשירן, ווייל ס׳איז קיין פּערמיט ניטאָ. זיי האָבן געשריבן, אַז גראָווער וועילען האָט אָנגעגרייט מאַשין־ביקסן...

די ארבעטער זיינען געקומען. איבער פופציק טויזנט ארבעטער זיינען געקומען באַגלייטן סטיוו קאַטאָוועסן. די פּאָליציי מיט וועילענען זיינען אויך געקומען — מיט זייערע בלעקדזשעקס און פּיסטאָלס. דער יוניאָן סקווער האָט ניט געקענט אַרויפנעמען אַזויפיל ארבעטער.

— זע נאָר! צו דער לעווייע פון אַ פּראָסטן ארבעטער זיינען געקומען אַזויפיל טויזנטער מענטשן! ווער איז ער געווען? וואָס האָט ער געטאָן? — אַזוי האָבן די צייטונגען געשריבן מיט פאַרדרוס.

וואָס האָט דאָן געטראַכט דער באָס מילער? וואָס האָט דאָן געקלערט דער מערדער־פּאָליסמאַן הערי קיריין, וואָס האָט דערשאָסן קאַטאָוועסן? קאַטאָוועסעס נאָמען איז געווען אַף אַלעמענס ליפּן, אין אַלעמענס הערצער.

דער טוימען־מאַרש האָט זיך אָנגעהויבן. פאַרויס האָט מען געטראָגן דעם טויטן־קאַסטן, דראַפּירט אין רויט, מיטן סערפּ און האַמער אויסגענייט. פאַרויס זיינען געגאַנגען קאַטאָוועסעס צוויי ברידער, טשאַרלס און פּאָל. פאַרויס איז אויך געגאַנגען קאַטאָוועסעס בעסטער פריינט דזשאָרדזש.

געגאַנגען זיינען אַרבעטער, אַלט און יונג. אַמעריקאַנער, אידן, איטאַ־ליענער, גריכן, דייטשן. אַלע וואָס האָבן געהאַט קעמפעריש בלוט אין זייערע אָדערן. געגאַנגען זיינען ווייסע, נעגערס, כינעזער. מע האָט געזונגען דעם „אינטערנאַציאָנאַל" און אַנדערע רעוואָלוציאָנערע לידער. מע האָט געוואָרפן לאָזונגען צו די אַרבעטער וואָס זיינען געשטאַנען אַף די טראָטואַרן. מע האָט פּראָטעסטירט קעגן וועילענס מערדער־פּאָליסלייט. די פּאָליס האָט געהערט און געשוויגן. זיי האָבן געוואוסט, אַז די פופציק טויזנט אַרבעטער האָבן נים קיין מוירע פאַר זיי.

אַזוי האָט זיך די לעווייע געצויגן איבער דער לענג פון ניו יאָרק. מיליאָנען מענטשן האָבן געזען און דערפילט, אַז סטיוו קאַטאָוועס וועט נים פאַרגעסן ווערן, אַז ער וועט בלייבן לעבן אין די קאַמפן פון די אַרבעטער פאַר אַ סאָוועטן־אַמעריקע.

היינט־צו־טאָג געפינען זיך אַ סאַך אָרגאַניזאַציעס אין אַלע טיילן פון לאַנד וואָס רופן זיך אַפן נאָמען פון סטיוו קאַטאָוועס. מיר האָבן סטיוו קאַטאָוועס ברענטשעס פון אינטערנאַציאָנאַלן אַרבעטער אָרדן, קינדער־ברענטשעס, ברענטשעס פון דער איי. על. די. און אַנדערע.

מיר ווייסן, אַז עס וועט ניט דויערן לאַנג און מיר וועלן דערגרייכן דאָס, פאַר וועלכן סטיוו האָט זיין לעבן אָפּגעגעבן. אַמעריקע וועט ווערן דאָס לאַנד פון די אַרבעטער און פאַר די אַרבעטער.

דער נאָמען סטיוו קאַטאָוועס וועט דאַן זיין צווישן די העלדן פון לאַנד. מע וועט אַ נאָמען געבן גאַסן נאָך אים. מע וועט אים שטעלן מאָנומענטן.

דער אַרבעטער־קלאַס וועט זיינע העלדן ניט פאַרגעסן. דער אַרבעטער סטיוו קאַטאָוועס איז ניט געשטאָרבן אומזיסט. מיר וועלן פאָרזעצן זיין אַרבעט.

פֿאַרלאַג אינטערנאַציאָנאַלער אַרבעטער אָרדן

שול-ביכער:

אַרבעטער שול — פֿאַרן ערשטן יאָר
צוזאַמענגעשטעלט פֿון א. מייזל און ב. פֿרידמאַן. 160 זייטן, געבונדן. פּרייז 60 סענט. פֿאַר שולן 30 סענט.

אַרבעטער שול
פֿאַרן צווייטן יאָר. צוזאַמענגעשטעלט פֿון א. מייזל און ב. פֿרידמאַן; 160 זייטן, געבונדן. פּרייז 70 סענט. פֿאַר שולן 35 סענט.

אַרבעטער שול—פֿאַרן דריטן יאָר
צוזאַמענגעשטעלט פֿון ב. פֿרידמאַן. 192 זייטן, געבונדן. פּרייז 80 סענט, פֿאַר שולן 40 סענט.

אַרבעטער שול—פֿאַרן פֿערטן יאָר
צוזאַמענגעשטעלט פֿון נ. קאַמענעצקי און מ. שיפֿרים. 208 זייטן, געבונדן. פּרייז $1.00. פֿאַר שולן 50 סענט.

שטאָט
פֿאַרן דריטן און פֿערטן לערניאָר. פּרייז 25 סענט. פֿאַר אונדזערע שולן 15 ס.

אונדזער שול
פֿאַרן דריטן און פֿערטן לערניאָר. פּרייז 25 סענט. פֿאַר אונדזערע שולן 15 ס.

אַמעריקע
פֿאַרן 4טן לערניאָר (64 זייטן). פּרייז 25 סענט. פֿאַר אונדזערע שולן 15 ס.

ערשטער מיי
פֿאַרן דריטן און פֿערטן לערניאָר. פּרייז 10 סענט. פֿאַר אונדזערע שולן 5 סענט.

צום נייעם לעבן
פֿאַרן דריטן לערניאָר (96 זייטן). פּרייז 35 סענט. פֿאַר שולן 15 סענט.

7טער נאָוועמבער
פֿאַרן 4טן לערניאָר (96 זייטן). פּרייז 35 סענט. פֿאַר אונדזערע שולן 15 ס.

אַרבעט און קאַמף
פֿאַרן דריטן און פֿערטן לערניאָר. פּרייז 40 סענט. פֿאַר אונדזערע שולן 15 ס.

פּאָליטיש-געזעלשאַפֿטלעכע ביכער:

דער אינטערנאַציאָנאַלער אַרבעטער-אָרדן
געשיכטע, אויפֿגאַבן, צילן, פֿון מ. אָלגין. 58 זייטן. פּרייז 25 סענט. פֿאַר ברענטשעס פֿון אינט. אַרב. אָרדן 10 ס.

סאָוועטן-פֿאַרבאַנד בויט סאָציאַליזם
פֿון מלך עפּשטיין. מיט אילוסטראַציעס (128 זייטן). פּרייז 35 סענט. פֿאַר ברענטשעס פֿון א. ע. אָ. 15 סענט.

סאָציאַלע פֿאַרזיכערונג
(אין אַמעריקע און אַנדערע קאַפּיטאַליסטישע לענדער, און אין סאָוועטן-פֿאַרבאַנד). פֿון ש. אַלמאַזאָוו. 96 זייטן. פּרייז 40 סענט. פֿאַר ברענטשעס פֿון אינט. אַרב. אָרדן 15 סענט.

די מלחמה-געפֿאַר
פֿון אַלעקסאַנדער ביטלמאַן. 78 זייטן. פּרייז 20 סענט. פֿאַר ברענטשעס פֿון אינטערנאַציאָנאַלן אַרב. אָרדן 10 סענט.

קאַפּיטאַליזם—סאָציאַליזם—קאָמוניזם
אַ קורס פֿון 15 לעקציעס. 96 זייטן. פּרייז 50 סענט. פֿאַר מיטגלידער פֿון אינטערנאַציאָנאַלן אַרב. אָרדן 25 ס.

רעוואָלט מאָמענטן אין דער אַמעריקאַנער געשיכטע
פֿון י. סולטאַן. 128 זייטן. פּרייז 50 סענט. פֿאַר אונדזערע מיטגלידער 30 ס

פּאַלעסטינע, די אַראַבער, דער ציוניזם
פֿון פּ. נאָוויק. 153 זייטן. פּרייז 50 סענט. פֿאַר אונדזערע ברענטשעס 25 ס.

קלאַסנקאַמפֿן אין אַלטערטום
פֿון קלמן מרמר. 432 זייטן. פּרייז $2.00. פֿאַר אונדזערע ברענטשעס $1.00.

מאַרקסיסטישע שטודיע־קרײַזן

1. די גרויסע פראַנצויזישע רעוואָ־לוציע.
2. די אינדוסטריעלע רעוואָלוציע אין ענגלאַנד און דער טשאַרטיזם.
3. די רעוואָלוציע פון [illegible] אין דײַטשלאַנד און פראַנקרײַך.
4. די פּאַריזער קאָמונע.
5. די אַרבעטער באַוועגונג אין ענגלאַנד פאַר [illegible].

[illegible] 12 עקאָנאָמישע [illegible] 18 [illegible] 15 סענט א העפטל, פאַר מיטגלידער פון אָרדן 10 סענט.

שיינע ליטעראַטור:

[illegible] צום קאַמף

[illegible]

רעוואָלוציאָנערער דעקלאַמאַטאָר

[illegible]

קינדער־[illegible]

[illegible]

פאַר וועמען האָט [illegible] געשריבן?

פון מ. שיפריס. פּרייז 5 [illegible] סענט

די קינדער פון [illegible]

פון מאַקס [illegible]. פּרייז [illegible] סענט

וואָס איז דיין טאַטע אין אַזאַ שפּעטער שאָ?

פון מאַקס [illegible]. פּרייז 2 סענט.

[illegible] דעם וועג

פון מ. שיפריס. פּרייז 3 סענט.

די רעוואָלוציע וועט קומען

פון מ. שיפריס. פּרייז 3 סענט.

[illegible]

א [illegible]. פּרייז 2 פאַר [illegible] סענט.

פון [illegible]

א [illegible] פון מאַקס [illegible]. פּרייז [illegible] סענט. פאַר [illegible] 10 סענט.

„[illegible]"

10 סענט. פאַר [illegible] סענט.

„[illegible]"

[illegible]

„[illegible]"

[illegible]

פאָלגנדע ביכער זיינען אין דרוק:

די געשיכטע פון אַרבעטער־קלאַס אין אַמעריקע

פון [illegible].

אונזערע העלדן

[illegible]

„אידיש"

[illegible]

INTERNATIONAL WORKERS ORDER, Inc.
80 Fifth Avenue New York, N. Y.